

100. rocznica uzyskania praw wyborczych przez Polki

Dziś, w 100. rocznicę uzyskania przez Polki praw wyborczych, chlubne przykłady zaangażowanych w działalność obywatelską i kulturową rodaczek mogą stać się dla nas inspiracją – przeczytaj w Teologii Politycznej tekst z okazji 100. rocznicy uzyskania praw wyborczych przez kobiety w Polsce.

28 listopada 1918 roku Dekretem Tymczasowego Naczelnika Państwa Józefa Piłsudskiego ustalono termin wyborów do Sejmu Ustawodawczego na 26 stycznia 1919 roku. Ogłoszona również wówczas ordynacja wyborcza stanowiła, że „wyborcą do Sejmu jest każdy obywatel państwa bez różnicy płci, który do dnia ogłoszenia wyborów ukończył 21 lat”, a także „wybieralni do Sejmu są wszyscy obywatele(ki) państwa, posiadający czynne prawo wyborcze, niezależnie od miejsca zamieszkania, jak również wojskowi”. W ten sposób Polska stała się jednym z pierwszych europejskich krajów, które wprowadziły bierne i czynne prawo wyborcze kobiet, wyprzedzając w tej materii o wiele lat Francję, Włochy czy Wielką Brytanię. Pierwszymi Polkami zasiadającymi w polskim parlamencie (jak mówiono wówczas – „posełkami”) zostały Gabriela Balicka, Jadwiga Dziubińska, Irena Kosmowska, Maria Moczydłowska, Zofia Moraczewska, Anna Piasecka, Zofia Sokolnicka oraz Franciszka Wilczkowiakowa.

W ten sposób stulecie odzyskania przez Polskę niepodległości splotło się również z setną rocznicą uzyskania przez kobiety praw wyborczych w odrodzonej Rzeczypospolitej. Nie brakuje inicjatyw upamiętniających ten przełomowy moment dziejów państwa.

Podwójnie wolne

28 listopada o 17:30 Instytut Pileckiego zaprasza na uroczyste otwarcie wystawy „Podwójnie wolne. Prawa polityczne kobiet 1918”, poświęconej 100. rocznicy uzyskania przez Polki praw wyborczych. Autorką koncepcji wystawy jest prof. Magdalena Gawin, wiceminister kultury i dziedzictwa narodowego. „Przyznanie kobietom czynnych i biernych praw wyborczych na podstawie dekretu Naczelnika Państwa z 28 listopada 1918 roku, stawiało Polskę w szeregu najbardziej demokratycznych i nowoczesnych państw Europy” – mówi prof. Magdalena Gawin. „Tego dnia wolna Polska została na zawsze połączona z ideą równości obywateli wobec prawa” – dopowiada prof. Gawin.

Wystawa pokaże historie różnych środowisk kobiecych – chrześcijańskich demokratek, feministek i rewolucjonistek, których wieloletnia działalność – na rzecz nie tylko równych praw, ale też odzyskania przez Polskę niepodległości – doprowadziła do przyznania Polkom praw wyborczych w roku 1918. Instytut Pileckiego chce przypomnieć, że ich dorobek i życiorysy stanowią integralną część historii Polski.

Polska stała się jednym z pierwszych europejskich krajów, które wprowadziły bierne i czynne prawo wyborcze kobiet, wyprzedzając w tej materii o wiele lat Francję, Włochy czy Wielką Brytanię

Wystawa to też opowieść o niezwykłych biografiach Polek żyjących na przełomie XIX i XX wieku oraz pokolenia kobiet walczących o wolną Polskę po przełomowym roku 1918 – mówi Hanna Radziejowska

z Instytutu Pileckiego, koordynatorka wydarzenia. Pisarki i emancypantki, żołnierki, społeczniczki i działaczki – wszystkie one mierzyły się z represjami zaborców, dojrzewały, walczyły i dochodziły różnymi drogami do idei wolności i równych praw kobiet i mężczyzn. 26 stycznia 1919 r. nasze babcie i prababcie z dużych i małych miast, ze szlacheckich dworów i wiejskich chałup udały się w środku mroźnej zimy do urn wyborczych, żeby po raz pierwszy w historii wybrać posłów i posłanki – podkreśla Radziejowska.

„Zapraszamy wszystkich do wyjątkowej akcji. Wiele osób ma stare zdjęcia swoich prababć i często zna ich niesamowite losy. Instytut Pileckiego też chce je poznać! Od 28 listopada do 26 stycznia 2019 – w dokładnie setną rocznicę dnia, w którym nasze prababcie po raz pierwszy w życiu wzięły udział w wyborach do Sejmu - będziemy zbierać zdjęcia i opowieści o kobietach – naszych babciach i prababciach” – mówi dyrektor Instytutu Pileckiego – dr Wojciech Kozłowski. Na otwarcie wystawy: „Podwójnie wolne. Prawa polityczne kobiet 1918” także będzie okazją o nich przypomnieć. Można wziąć ze

sobą zdjęcie, pracownicy Instytutu je zeskanują i z nich zostanie stworzony później dodatkowa część wystawy o kobietach, która będzie jeździć po całej Polsce i Europie.

Wystawa będzie dostępna przed Pałacem Tyszkiewiczów-Potockich w Warszawie, przy Krakowskim Przedmieściu 32, do 20 grudnia. Każdy z odwiedzających wystawę będzie mógł, dzięki specjalnie zaprojektowanej instalacji, zrobić sobie „zdjęcie z sufrażystkami”. Pamiątką z wystawy będą też pocztówki z biogramami bohaterek układające się w plakat z cytatem Józefa Piłsudskiego o prawach wyborczych Polek.

*Nasze babcie i prababcie 100
lat temu udały się w środku
mroźnej zimy do urn
wyborczych, żeby po raz
pierwszy w historii wybrać
posłów i posłanki*

Stulecie uzyskania
pełni praw
wyborczych w Polsce
przez kobiety było
również
przedmiotem
konferencji
zorganizowanej
przez Trybunał

Konstytucyjny 6 listopada 2018 roku. Otwierająca wydarzenie prezes Trybunału Konstytucyjnego prof. Julia Przyłębska stwierdziła, że podjęta wówczas decyzja stała się ważnym krokiem na drodze do stanu, w którym Polska jest państwem umożliwiającym kobietom realizację, a ich prawa są lepiej zabezpieczone niż w wielu innych europejskich krajach.

Wanda i wandale

Profesor Andrzej Nowak w ramach wykładu wygłoszonego podczas tejże konferencji pod intrygującym tytułem „Wanda i wandale” ukazał, jak nierozłącznie w dziejach Polski walka o prawa kobiet złączyła się z walką o suwerenność i niepodległość. Za cel postawił sobie również naszkicowanie głębszego, historycznego podglebia tej sytuacji: równoprawnego udziału kobiet w dziejach narodu i państwa. Dążąc do tego przedstawił portrety kobiet, które odcisnęły trwałe ślady na polskiej kulturze oraz historii politycznej. Na początku wymienił Gertrudę, córkę króla Polski Mieszka II, autorkę pierwszej kobiecej literackiej próby w znanych nam dziejach polskiej piśmienności: tzw. Kodeksu Gertrudy, zbioru łacińskich modlitw zapisanych prozą poetycką. Dzięki dziełu biskupa krakowskiego Wincentego Kadłubka imię legendarnej Wandy stało się symbolem niepodległości, którą dzięki swemu poświęceniu ocaliła. Od niej pochodzi nazwa Wisły, a domniemani protoplaści Polaków Wandale to – etymologicznie – ci, którzy chcą być podporządkowani Wandzie.

*Dzięki dziełu biskupa
krakowskiego Wincentego
Kadłubka imię legendarnej
Wandy stało się symbolem
niepodległości, którą dzięki
swemu poświęceniu ocaliła*

Postacią historyczną,
która wykazała hart
ducha, stając się dla
męża oparciem w
staraniach o
zjednoczenie Polski,
była Jadwiga
Bolesławówna, żona
Władysława

Łokietka. To dzięki jej staraniom doszło do ważnego, symbolicznego momentu przeniesienia do Krakowa z Poznania Szczerbca, miecza koronacyjnego, który posłużył w 1320 roku przy wyniesieniu na tron przedostatniego z królów Polski z dynastii Piastów. Słynniejsza od niej

Jadwiga, córka Ludwika Węgierskiego i żona Władysława Jagiełły, zapamiętana została jako symbol unii polsko-litewskiej. Zdaniem profesora Nowaka jej największym dokonaniem było odnowienie Uniwersytetu Krakowskiego, którego przedstawiciele tak rychło, na soborze w Konstancji wsławili się upomnieniem o prawa narodów. W dalszej części swego wystąpienia autor wielotomowych „Dziejów Polski” przypomniał również takie zasłużone postaci kobiet jak Gryzelda Wiśniowiecka, zaangażowana w konfederację barską Anna z Sapiechów Jabłonowska, czy Izabela Czartoryska, wsławiona organizacją skarbnicy narodowych pamiątek w Puławach; ich przykład doskonale ilustruje tezę o wkładzie i równoprawnym udziale Polek w narodowej historii.

Panel dyskusyjny „Dlaczego prawa wyborcze kobiet w II RP były oczywistością, czyli polski ruch emancypacyjny przed rokiem 1918” z udziałem prof. Małgorzaty Dajnowicz, prof. Magdaleny Gawin i dr Eweliny Kostrzewskiej ukazał wielonurtowość ruchów kobiecych w okresie poprzedzającym odzyskanie niepodległości. Szeroko nakreślono panoramę ideową środowisk, których działalność przyczyniła się do sytuacji, w której „udział kobiet w życiu publicznym II RP został wypracowany wieloletnim wysiłkiem ich codziennej pracy, kształcenia się oraz konspiracji w powstaniach czy walki zbrojnej w konfliktach zbrojnych”, jak pisała pierwsza z wymienionych prelegentek w „Teologii Politycznej Co Tydzień”.

Dziś, w 100. rocznicę uzyskania przez Polki praw wyborczych, chlubne przykłady zaangażowanych w działalność obywatelską i kulturową rodaczek mogą stać się dla nas inspiracją. A rozumna kontynuacja ich

wysiłków podejmowanych dla budowy sprawiedliwej Rzeczypospolitej może być najlepszą formą upamiętnienia wkładu wniesionego przez nie w ponad tysiącletnim toku narodowych dziejów.

Adam Talarowski

Wykorzystano materiały udostępnione przez Instytut Pileckiego